

szél velük. Nem mondhatom, hogy a bizalmunk benne határtalan volt, de nem volt más választásunk, mint dideregve várni. Akkor ő intett, jöjjenek! Mi odamentünk, a határőrök barátságosan üdvözöltek, menjünk csak át a hídon és tartsunk balra, később majd látunk egy nagy tüzet, az már Ausztria, ott majd fölszednek minket. Csak néhány nappal később vált hírhedtté az a híd, mert a magyarokat oroszok váltották le és azok meg lőttek. Nyugaton később filmet is készítettek erről a hídról. Végig fantasztikus szerencsénk volt!

A szerencse továbbra se hagyott el bennünket. Mivel Diki elég jól tudott németül, mi hárman az első gyűjtőhelyről megszöktünk, végül is a traiskirchener gyűjtőtáborba kerültünk. Ott háború utáni emigránsok játszották meg magukat nagyon, majd ők összegyűjtik az egyetemi hallgatókat és elosztják őket különféle országokba. Hát az nagyon nem tetszett nekünk. Hallottuk talán egy hét után, hogy német küldöttség van a lágérben. Erre odamentünk, Diki elmesélte nekik, kicsodák vagyunk és mi Németországba szeretnénk menni és ott tovább tanulni; a harmadik fiú egy rokonhoz akart Belgiumba menni, de nem sokkal később ő is Németországra váltott. A németek mondták, minden rendben, regisztráltak és mondták, másnap reggel 7 órakor jöjjünk vissza. Teljes titokban tartva a dolgot, nehogy az emigránsok föltartsanak minket, megjelentünk ott és máris indultunk. Már éjjel volt, mikor a különvonat Passaunál elérte a német határt. A pályaudvar ki volt világítva, rezesbanda üdvözölte a „szabadsághősöket” és üdvözlő beszédeket tartottak, amiből én persze egy kukkot sem érttem. Ui. mi az első különvonatban voltunk, ami Németországba érkezett!

Később lecsökkent a németek lelkesedése, mikor tízezerszámra jöttek oda a magyarok. De az elsőség a továbbiakban is nagy hasznunkra volt. Göttingenben rögtön és soron kívül elhelyeztek minket diákokthoz, még fel is ruháztak minket és december elején már be voltunk iratkozva az ottani egyetemre. Az első hetekben minden nagyon érdekes és új volt, de úgy kora tavasszal rám tört nagyon a honvágy és elég soká tartott, amíg teljesen megbarátkoztam a helyzettel – amire igazából minden okom megvolt.

1960-ban megszereztem a geológusi diplomát és 1961-ben doktoráltam. 1965-ben kerültem a karlsruhei Természettudományi Múzeumba, ahonnan 1997-ben mint osztályvezető vonultam nyugdíjba. 1969-ben az ottani egyetemen habilitáltam magam, tehát megszereztem az egyetemi magántanári minősítést. 1963-ban egybekeltem egy karlsruhei lánnyal, van egy fiunk és egy lányunk.

Trunkó László



*Trunkó László mint menekült
1957 márciusában Göttingenben*

Múzeum tűzben – egy érintett emlékei

A Természettudományi Múzeum földtani gyűjteményeinek pusztulása az 1956-os tűzvészben

Az 1956-os magyarországi forradalom harci cselekményei nem kímélték a kulturális intézményeket, így a múzeumokat sem. Kár érte az Iparművészeti Múzeumot, a Természettudományi Múzeumot, s a Magyar Nemzeti Múzeumot. A legnagyobb veszteséget a Természettudományi Múzeum szenvedte el, mivel nemcsak a Baross utcai épülete harmadik emeleten lévő állattani gyűjtemények jelentős része égett el, hanem a Magyar Nemzeti Múzeum épületének második emeletén lévő Ásvány- és Kőzettára, valamint Föld- és Óslénytára gyűjteményeinek mintegy 80%-a, továbbá a tetőtérben lévő Európa-hírű Afrika-kiállítása is teljes egészében.



Az Európa-hírű Afrika-kiállítás elefántos vitrinjének roncsai

Akkor már több mint két éve dolgoztam a Föld- és Őslénytárban mint geológus. Itt indult tudományos pályám. Az idő tájt fejeztem be egyetemi doktori disszertációm a magyarországi eocén nagyforaminiferák egyik jellegzetes nemzetségéről, az Assilinákról. Október 23-án hazatérőben magammal akartam vinni a kéziratot, hogy a szükséges javításokat otthon megtehessem benne. De nagyon nehéz volt a táskám, így íróasztalomon hagytam a paksamétát. Ott pusztult az egész a vizsgálati anyaggal együtt.

A pusztulás és következményei megtapasztalójaként emlékezem az akkori eseményekre, felidézve a tüzeseteket, a pusztulás mértékét, néhány emlékezetes epizódot és az újjáéledés reménytelni momentumait.

Tüzesetek időrendben

Október 24., szerda: 12,13 óra tűzjelzés. E szerint a Magyar Nemzeti Múzeum Múzeum utcai oldalán két helyiség égett. Itt voltak a múzeum épületének elkészültétől, 1846 óta a Természettudományi Múzeum Ásvány- és Kőzettára gyűjteményei és munkaszobái. A tűzoltók eloltották a tüzet, de a harcok miatt „visszaszerelni” már nem tudtak. Újabb tűzjelzés 18,08, valamint 19,25 órakor, azonban egyik alkalommal sem sikerült a tűzoltóknak az épülethez jutni a közeli Magyar Rádió körüli, Kálvin téri és Múzeum körüti heves tűzpárbajok miatt. Ugyancsak sikertelen volt a kivonulás már október 25-én, csütörtökön 1,03 órakor. A közben egyre jobban elhatalmasodó tűzről 2,36 órakor újabb riasztás érkezett. A tűzoltóknak végül is nagy nehézségek között sikerült a „kárhelyre” érkezni, s az akkorra már nagy kiterjedésű tűz oltásához fogni. Újra égett az Ásvány- és Kőzettár a II. emeleten, az Afrika-kiállítás a III. emeleten, valamint a tető. A tűz az épület Puskin utcai oldala felé terjedt, veszélyeztetve az Országos Széchényi Könyvtár. Négy tűzoltócsoporthoz megfeszített és hősiességükkel sikerült a tüzet lokalizálni, de a heves harcok miatt nem sikerült az oltást befejezni. Ugyanis a hajnalban az épületbe behatoló oroszok leparancsolták a tűzoltókat a pincébe. A harcok elülte után a lángok reggel 6,15 órakor újra felcsaptak, s csak 8,25-re tudták a tűzoltók a bútorokat „lefeketíteni”. Még kisebb tetőtűzhez riasztották a tűzoltókat (17,10 és 20,46 órakor), amit eloltani vélték, amikor a 23,17 órakor leadott tűzjelzés szerint „igen nagy tűzhöz” riasztották a tűzoltókat. A Múzeum utcai ablaksor, valamint a Puskin utcai oldal 5 ablaka mögött hatalmas tűz tombolt. Ekkor semmisült meg teljesen a másodszer égő Ásvány- és Kőzettár, s ekkor égett ki a Föld- és Őslénytár. Csak október 26-án, pénteken hajnali 3,50 órára sikerült teljesen eloltani a tüzet. Még október 26-án, pénteken (7,17), 27-én, szombaton (14,18), 28-án, vasárnap (10,14 és 15,46) történt tűzjelzés, de e tüzek többnyire csak kisebb, ún. parkettatüzek voltak, amelyeket hamar eloltottak.

Ez adatokból, melyeket Minárovics János tűzoltóezredes, a Tűzoltó Múzeum egykori igazgatója, maga is hivatásos tűzoltó, munkájából vettünk (Magyar Múzeumok, 1997/3.), s melyek a tűzoltóság központi ügyeleti naplójából származnak, kiderült, hogy e napokban összesen 14 tűzhöz riasztották a tűzoltókat a Magyar Nemzeti Múzeumba (4 kivonulás sikertelen volt!). Ebből kettő olyan nagyméretű és heves volt, hogy katasztrófálisnak nevezhető. Mindkettő október 25-én, csütörtökön történt. Az egyik hajnalban, ekkor égett ki az Ásvány- és Kőzettár, s az Afrika-kiállítás; a másik éjjel, ekkor égett tovább az Ásvány- és Kőzettár, és égett ki a Föld- és Őslénytár. Meg kell említeni, hogy az Őslénytár bejárati folyosóját egy aknagránát belövés is érte, ledöntött egy gyűjteményszekrényt, de helyrehozhatatlan kárt nem okozott.

A tűz oka

A múzeum épülete körül október 23-a és 26-a között az előbbieken említett három helyen heves tűzharok folytak. Az épületben lakó Kovács nevű portás, valamint Gál nevű fűtő (keresztnevükre nem emlékszem, Kovács később elhagyta az országot, Gál pedig tudomásom szerint elhunyt), továbbá a tűzvész idején az épületet megközelítő múzeumi alkalmazottak az események egy-egy részletét felelevenítő elmondása alapján a tüzet az épület Múzeum utcai frontjának második emeletén, a Múzeum körúttól számított negyedik ablakát érintő gyűjtőlövedék okozhatta. Innen terjedt a tűz a mai Pollack Mihály tér felé. Ezt bizonyítja, hogy az ásványtani kiállítás Múzeum körúti négy terme épségben megmaradt.

Tűzörségben

A tüzesetekről, szinte azzal egy időben tudomást szerzett az érdekelt Magyar Nemzeti Múzeum és a Természettudományi Múzeum főigazgatósága. A további károk megelőzése, ill. a meglévők csökkentése érdekében közös éjszakai őrseget szerveztek. Az őrség feladata az volt, hogy 16 órától másnap reggel 8 óráig óránként járja körbe a tűz által érintett helyiségeket, s a zsarátnokokat, az esetleg fellobbanó kisebb tüzeket oltsa el, a nagyobb tüzeket pedig jelentse a tűzoltóságunknak.

Az őrségben elsősorban fiatal és a múzeumhoz viszonylag közel lakó munkatársakat kértek fel, természetesen már a harcok elűlte utáni napokban. Így jelölt ki engem is telefonon közvetlen főnökömön, Csepregyhé Meznerics Ilonán keresztül Boros István főigazgató. Ennek nyomán kétszer, október 29-én, hétfőn és október 31-én, szerdán került rám a sor. Előbbi alkalommal ifj. Endrődy Sebő, utóbbi alkalommal Horváth Lajos zoológusokkal voltam őrségben (sajnos azóta mindkét kollégám elhunyt). Tartózkodási helyünk a Nemzeti Múzeum földszintjén egy belső, jól védett helyiségben, az ún. katalógusszobában volt. A Nemzeti Múzeumból Radnóti Aladár régész, egy általam akkor először látott Király nevű kolléga, valamint a Kovács nevű bennlakó portás voltak társaink.

A bejárando helyiségeket mintegy félméteres törmelék fedte. Ez a bútorok elszenesedett darabjaiból, az ősmaradványok többnyire „oltott meszéből” (a 90%-ban mészkőből álló kövületeket a tűz éggett mészé hevítette, majd az oltó víz „beoltotta”), de legnagyobb részt a falakról az oltás hatására lepattogzott vakolatdarabokból állt. Ebben és ezen botorkáltunk a félhomályban, mivel fényt a még szórványos lövöldözés miatt nem mertünk használni. Utunk során mindenhol a pusztulás lehangoló képe fogadott. Számomra a legszomorúbb és legelkeserítőbb látvány egykori szobám volt. Mindenhol, így íróasztalom helyén is törmelék, pernye és hamu volt, benne az elhamvadt disszertációm. Több mint egy év munkája ment veszendőbe! Egyik járőrözésünk alkalmával döbrentünk rá: az Őslénytár azért égett ki, mert az Ásványtárral érintkező egyik helyiség falában a múlt századi leválasztáskor benn hagyták az ajtótokot, s ezt eltakarva építették fel mindkét oldalon a mennyezetig érő könyvszekrényeket. A tűz az ajtótokon keresztül terjedt át az Őslénytárba!

Mi pusztult el?

A világ harmadik leggazdagabb és legértékesebb ásványgyűjteménye. Az Ásvány- és Kőzettár mintegy 140 000 leltári tételt számláló állományának hozzávetőleg 80%-a lett a tűz martaléka. A pótolhatatlan veszteségek közül néhány kiemelkedő. El-



Az Őslénytár Pollack Mihály térre néző ablakai, balra a harmadik a szerző szobájának ablaka



Az ásványtári hosszú raktári folyosó

égett a gróf Széchenyi Ferencné gróf Festetics Julianna 1803-ban adományozott válogatott ásványokból álló kollekcója, mely az Ásványtár, rajta keresztül tulajdonképpen a Magyar Természettudományi Múzeum alapító gyűjteménye. Elemésztette a tűz Szájbély L. (1838), Fauser A. (1842), Brunswick-Forray-Chotek (1853), F. Lobkowitz (1870) kapitális példányokat is tartalmazó pompás gyűjteményeit. A veszteséglistán található Weiss verespataki terméсарany-gyűjteménye, a dél-afrikai, braziliai, kelet-indiai ritkaságokat is tartalmazó gyémántkollekción, a magyar lelőhelyekről, vagy magyar kutatókról, mecénásokról elnevezett ásványok (többek közt nagyágit, szilvanit, petzit, krennerit, semseyt, andorit, lorandit stb.) különgyűjteménye, a csodálatos színekben játszó vörösvágási nemesopál-gyűjtemény, valamint a 484 lelőhelyről 1295 darabot tartalmazó, s nemzetközileg is nyilvántartott meteorit-gyűjtemény. A maradék, mintegy 20%-nyi anyag a tüztől nem érintett négy Múzeum körüti oldalon lévő kiállítási terem vitrinjeinek alsó, fiókos részében volt.

A Föld- és Őslénytár közép-európai viszonylatban számottevő, mintegy 140 000 leltári tételes gyűjteménye szintén 80%-os veszteséget szenvedett el. Az újragyjthetetlen anyagok közül néhány kiemelkedő: a világhírű csehországi kambrium Barrande természetbúvár által az 1800-as években gyűjtött trilobita- (háromkaréjos ősrák) kollekción, a világhírű németországi mezozoós lelőhelyek (többek közt Solnhofen, Holzmaden) gazdag és változatos korall, molluszká, brachiopoda, lábasfejű, gerinces faunája, a Párizsi-medence nagyszerű megtartási állapotú eocén puhatestű gyűjteménye, az egri Windtéglagyár agyagbányájából előkerült közel 200 fajt (benne több típust!) tartalmazó felső-oligocén molluszkagyűjtemény, Kossuth Lajos torinói száműzetése idején gyűjtött tengeri pliocén csiga- és kagylógyűjteménye, autográf alátétécédulákkal. A gazdag gerinces anyagból elégett a Prodnotherium hungaricum ősmármányos típuspéldánya, több Semsey Andor mecénási gesztusa nyomán gyűjteményünkbe került tökéletes megtartású holzmadeni jura őshüllő lelet (Ichthyosaurusok, Mystriosaurusok), a jégkorszaki őriáslajhárak közé tartozó Glyptodon több hatalmas páncélja, valamint a történelmi időkben kihalt, hatalmas ősmadárnak, az Aepyornisnak a világon legnagyobb tartott tojása (csupán fél-száz példányát tartják nyilván a múzeumok!). Az anyag mintegy 20%-a az osztályvezetői szobában és az udvari hosszú folyosón menekült meg a megsemmisüléstől.

Mindkét tár veszteségeit növelte az, hogy a rendkívül gazdag, számos XVIII. századi alapművet tartalmazó könyvtár, valamint a több száz kéziratot földtani térképet is magában foglaló térképtár megsemmisült. Elégett a táruk valamennyi mikroszkópja (a lencsűvegek megolvadtak, a statívok elgörbültek), egyéb műszerei (goniométerek), összes leltárkönyve és a kutatók számos elkészült dolgozatának kézirat (többek közt a szerzőé is!).

Néhány emlékezetes epizód

A tűzörség egyik bejárása során egy félelemkeltő élményben is részünk volt. Az ásványtári hosszú folyosón a törmelék között egy emberi tetemet, gyanítottuk: lelőtt felkelő, véltünk felismerni a kintről beszűrődő gyér fényben (érdekes, a közvilágítás és a telefon többnyire működött a harci események alatt is!). Később a reggeli világosságban már láttuk, a tetem nem más, mint az ásványtári folyosó feletti Afrika-kiállításból a kiégett földemen keresztül lezuhant *Néger dobos* című súlyos bronzszobor. (Elképzelhető, milyen hőfokú tűz lehetett ott, ha a földém vastraverzei is meghajlottak a szobor súlya alatt!)

A tűzörség pihenője alatt sok mindenről beszélgettünk. Ennek során tudtam meg, ki ihlette Weöres Sándor kitűnő költőnk *A kutya-tár* című kedves versének megírására. A már említett Radnóti Aladár a székesfehérvári István király Múzeumban kezdte régész pályafutását. Mesélte: igazgatója, a sors valami különös rendelése folytán Weöres Sándor volt. Egy napon, mikor Weöres belépett a szobájába, éppen régészeti cserepeket leltározott, akkurátusan tussal felírva a cserepekre a leltári számot, majd azt beírta a hatalmas leltárkönyvbe. Weöres nézte, nézte egy darabig Radnóti munkáját, majd megkérdezte - mit csinálsz? Radnóti válaszolta – leltározok. Se szó, se beszéd Weöres kiment a szobából. Másnap bement Radnótihoz, letett az asztalára egy cetlit, melyen ez volt: „*Harap-utca három alatt / megnyitott a kutya-tár / Síp-pal-dobbal megnyitotta / Kutya-füli Aladár.*” S ment a verseike tovább...!

A sors különös kegye folytán az Őslénytár folyóiratai közül a *Neues Jahrbuch* című szaklap kb. 15–20 kötete megmaradt. A kötetek egy könyvvállvány legalsó polcán voltak szorosan egymás mellett, s a törmelék alatti tökéletlen égés miatt csak megpörköldtek, de megmaradtak. Greskovics Antal kitűnő könyvkötőnk restaurálta azokat, s korommal kissé színeződve, a kiszáradás után hullámos lapokkal, ma is használhatók. S ha már könyveknél vagyunk, meg kell említeni: az újra felállított könyvtárunk első kötete egy olyan könyv, melyet Géczy Barnabás, az Őslénytani Tanszék akkori adjunktusa, ma egyetem tanára, akadémikus, még a tűzvész előtt kölcsönzött ki, s már csak az újjáépült Őslénytárba tudott visszahozni. E kötet viseli az 1-es leltári jelzetet!

S volt egy olyan epizódunk is, melyre manapság azt mondanák: „*Rossz helyen volt, rossz időben!*” Az Aepyornis (elefántmadár) tojásáról van szó. Említettük, hogy csak mintegy félszáz példányát tartják nyilván. A II. világháború után a nyilvántartó múzeum körlevélben érdeklődött, nem pusztult-e el valamelyik a háborús események során? Főigazgatóságunk örömmel közölte a múzeummal: épségben megmaradt a ritka lelet. A szituációra felfigyelt főhatóságunk, s elrendelte a rendkívüli érték különleges őrzését, azaz a kiállításból le kellett vinni a gyűjtemény biztonsági szekrényébe, s helyébe a másolatát kell kiállítani. Mit ad Isten, az eredeti a gyűjteményben elégett, a másolat a kiállításban megmaradt!

S meg kell emlékeznünk egy nem igazi epizódról, hanem inkább folyamatról, a külföldre is szétküldött segélylevelekre hosszú hónapokon át mázsaszám érkező ajándékokról. Megható volt a nemzetközi segítségnyújtási készség. A világ szinte minden részéből érkeztek adományok, s nem csak a gazdag nyugati országok intézetei küldtek rengeteg ősmaradványt, de a szocialista országok, közte – meglepetésünkre – a Szovjetunió is. Tőlük kaptuk paleozoós anyagunk pótlására a legértékesebb ősmaradványanyagot. A sok-sok könyv- és folyóiratadományból pedig ki kell emelni a New York-i Természettudományi Múzeum évkönyvsorozatát. Ők a múzeum elnöki irodája bőrkötéses reprezentatív kollekcióját küldték el, a könyvek gerincén aranyos nyomású „President” felirattal.

Az új bútorzatot a Fővárosi Kézműves Vállalt szállította. Vezetője Kajdy Pál belsőépítész, egykori iparművészeti főiskolai tanár volt. A kivitelezést ő irányította. A szekrények átvételére egyszer engem küldtek ki. Láttam, az elkészült szekrények hátának jobb felső sarkába krétával felírja „*Jó Kajdy*”. Kérdeztem: miért jelöli meg így a szekrényeket? „*Mert ez az én minőségellenőrző jelem!*” – válaszolta. Az elegáns, korszerű szekrények ma is megvannak a felirattal együtt mint a tartósság és minőség mintapéldányai!

Újjáéledés

A nagy anyagi és szellemi veszteségek először minden érintettben reménytelenséget és bűnültséget okoztak. Sok minden pótolhatatlan volt, az újrakezdés sokáig elképzelhetetlennek tűnt. A legnehezebb az események és következményei tudati feldolgozása volt. A reményt, az újrakezdés szükségességét és realitását osztályvezetőnk, a rendkívüli hitbeli erővel és mozgósító képességgel rendelkező Csepregyhényé Meznerics Ilona naponta plántálta belénk. Tartózkodási helyiséget szerzett számunkra, először a Nemzeti Múzeum Éremtárában, majd a Történeti Képcsarnokban, végül a helyreállítás előrehaladtával az embertani kiállítás egyik termében.

Közben megindult az újjáépítés, mely az egykori helyiségeinkben lévő törmelék eltávolításával kezdődött. Feladatunk akkor a még meghatározható ősmaradványoknak a törmelékből való kiválogatása

volt. E munkában nemcsak a táruk munkatársai, hanem önkéntesek is, köztük három geológus egyetemi hallgató is részt vett. Hadd idézzem nevüket: Mach Péter, Szabó Péter, Várszeghi Károly. A kimentett, dokumentáció híján tudományos vizsgálatra alkalmatlan ősmaradványokat félretettük iskolai szemléltető anyagnak.

A fokozatosan visszatért tetterőnk már megnyilvánult a helyreállító építkezés során. A munkaszobák, a gyűjteményraktárak, laboratóriumok, preparatórium és a tároló bútorok tervezését már a mi elképzeléseink szerint végezték. S 1957 nyarán már hézagpótló gyűjtéseket végeztünk, s fogadtuk és rendeztük, osztályvezetőnk külföldi múzeumokhoz, egyetemekhez és földtani intézetekhez küldött segélykérő levele nyomán az Óslénytárba mázsaszámra érkező szakkönyveket, folyóiratokat és ősmaradványokat.

Mindezek nyomán és után elérkezett 1958. december 1-je, amikor az újjáépített tárukban újra indult a tudományos és múzeumi munka.

Kecskeméti Tibor

Felhasznált irodalom. *Boros István:* The Tragedy of the Hungarian Natural History Museum. Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici, Series nova VIII. 1957. 491-505.; *Jánossy Dénes:* Egy paleontológus 56-os emlékei. Magyar Múzeumok 1996. 4. 30-31.; *Kecskeméti Tibor:* A Természettudományi Múzeum gyűjteményei tűzvészben. Magyar Múzeumok 2006. 3. 34-37.; *Mihályi Ferenc:* Mi égett el a Nemzeti Múzeumban? Magyar Múzeumok 1996. 4. 28-29.; *Minárovics János:* A Nemzeti Múzeum 1956-os tüzeseteiről. Magyar Múzeumok 1997. 3. 37-38.

Szeleczky Zita szózata¹

Elhangzott 1956. november 14-én a buenos-airesi rádióban

Több, mint három hete küzd már az én drága hazám, Magyarország egy brutális ellenség, az orosz megszállók ellen. Egy fegyvertelen kis nép a Szovjetunió óriási katonai ereje ellen. A magyar zászló ma a szabadság jelképe a világ összes népe számára. Ezalatt a hosszú huszonkét nap alatt hányszor jött már a híradás, hogy a magyar honfiak ellenállását elfojtották. Soha nem volt igaz! Ma sem az! Magyarországot folytatja kétségbeesett küzdelmével, mert nem akar, és nem tud tovább élni az orosz megszállás, a kommunista kormány és annak titkosrendőrsége által rákényszerített embertelen életformák között. A nemzeti felkelés elnyomásáról szóló hírekkel Nyugatot és az Egyesült Nemzeteket akarják meggyőzni arról, hogy a magyar nép ügye elveszett, s számára a külföldi katonai segítség feleslegessé vált. A magyarság pedig ezalatt várja – szívszakadva várja – a szabad népek segítségét. Kétségbeesett üzeneteik eljutnak hozzánk: „*Segítsetek! KüldjeteK municiót, már nem bírjuk tovább, asszonyaink, gyermekeink harcolnak már, segítsetek! S. O. S., S. O. S.*” Nyugatot hallgat!

Az egész becsületes világ a magyarság segítségére szeretne sietni, mégsem mozdulhat senki. Az Egyesült Nemzetek mindenkit megbénít!

¹ Szeleczky Zita világhírű színművésznő szózataira egy vándorkiállítás találtam rá, melyet 2009-ben Sárospatakon is bemutattak. Az írás megdöbbentő erejű, mert ma is megállja a helyét, minden sora érvényes és időszzerű, ezért tesszük közzé. Emlékeztetőül közöljük a szerző rövid életrajzát. Szeleczky Zita 1915. április 15-én látta meg a világot Nekézsenyben. A színiakadémiát mint a Nemzeti Színház ösztöndíjasa végezte el, majd 1936 és 1941 között a Nemzeti Színház rendes tagja volt. Megkapta a *Farkas-Rátkó-díjat*. A Fővárosi Operett-színházhoz szerződött 1944 elején. 1945-ben elhagyta az országot, a Népbíróság távollétében ítéletet hozott ellene. A népbírósági ítélet Petőfi Sándor *Föl a szent háborúra* című versének egy hungarista esten történt elszavalásáért járt. Az emigrációban tündöklő csillagként hordozta a megmaradás fontosságának és az összetartás erejének zászlaját. Ausztriába, majd Olaszországba ment, 1948-tól pedig Argentínában élt, ahol kezdetben a Magyar Színjátszó Társaság előadásain szerepelt, 1951-ben pedig megalapította az Argentínai Magyar Nemzeti Színházat. 1962-ben az USA-ba költözött. 1949 és 1984 között a világ magyarok által is lakott városait önálló műsoraival utazta körbe. 1987. július 17-én az USA elnöke, Ronald Reagan kitüntette. 1990-től hazajárt Magyarországra, a Legfelsőbb Bíróság pedig felmentette az 1947-es vádak alól, és teljes rehabilitációban részesítette, majd 1993-ban a *Magyar Köztársaság Középkeresztese* kitüntetésben részesült. 1998-ban költözött haza Magyarországra. 1999. július 12-én halálozott el, Nekézsenyben, a családi sírkertben helyezték örök nyugalomra. 2007-ben posztumusz *Magyar Örökség Díj*ban részesült. 26 film női főszerepét alakította, sok színházi szerepe volt, több kazettája és lemeze jelent meg.